

УДК 351.86:340.137(477)

Устименко О.В., к.держ.упр.;

Розумний О.Д.;

Храпач Г.С.

Центр воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України
імені Івана Черняхівського

Проблеми взаємодії складових сектору безпеки і оборони України на тактичному рівні у ході першого етапу антитерористичної операції

Проблемы взаимодействия
составляющих Сектора
безопасности и обороны
Украины на тактическом уровне
во время первого этапа
антитеррористической операции

Problems of interaction between
components of the Sector Security
and Defense of Ukraine at the
tactical level during the first phase of
the antiterrorist operation

Резюме. У статті розглянуто взаємодію складових сектору безпеки і оборони України у ході проведення антитерористичної операції. Зважаючи на інформаційну боротьбу, що ведеться в інформаційному просторі наголошено на складності виявлення об'єктивної інформації з цього питання. Висвітлено виявлені недоліки. Обґрунтовано необхідність удосконалення чинного законодавства та механізмів взаємодії між складовими сектору безпеки і оборони України.

Ключові слова: сектор безпеки і оборони, антитерористична операція, інформаційна боротьба.

Резюме. В статье рассмотрено взаимодействие составляющих сектора безопасности и обороны Украины в ходе антитеррористической операции. Принимая во внимание информационную борьбу, которая ведется в информационном пространстве, указано на затруднения в использовании объективной информации по данному вопросу. Освещены обнаруженные недостатки. Обоснована необходимость усовершенствования действующего законодательства и механизмов взаимодействия между составляющими сектора безопасности и обороны Украины.

Ключевые слова: сектор безопасности и обороны, антитеррористическая операция, информационная борьба.

Resume. The article considers the interaction of defense and security sector in Ukraine during the antiterrorist operation. Given the information struggle being waged in the media space highlighted the complexity of the detection objective information on the subject. Deals with identified deficiencies. The necessity of improving the current legislation and the mechanisms of interaction between the components of security and defense sector of Ukraine.

Keywords: security and defense sector, the antiterrorist operatsiya, information warfare.

Постановка проблеми. Після анексії Криму Російською Федерацією загострилася ситуація на Сході країни, особливо в Луганській та Донецькій областях. 13 квітня 2014 року підписано Указ в.о. Президента України, яким визначено початок проведення антитерористичної операції із залученням Збройних Сил (ЗС) України. Крім ЗС України участь у ній беруть підрозділи інших складових Сектору безпеки та оборони України, а саме Національної гвардії України, Державної

прикордонної служби України, Служби безпеки України, добровольчі батальйони “Донбас”, “Азов”, “Україна” тощо. Взаємодія складових Сектору безпеки та оборони України, координація дій їх підрозділів, оперативність оцінки та реагування на виникаючі загрози є запорукою успішності операції.

Зважаючи на це, вирішення проблемних питань, що виникають при взаємодії складових Сектору безпеки та оборони України у ході

антитерористичної операції (АТО) є надзвичайно актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемні питання щодо участі Міністерства внутрішніх справ (МВС), Державної прикордонної служби та Служби безпеки України (СБУ) у відсічі збройної агресії досліджуються Р. І. Тимошенко [1]. На необхідності централізованого керівництва всіма воєнними структурами України, які беруть (чи братимуть) участь в її обороні, координації їх дій наголошує Г. Ситник. Розглядаючи ці проблеми з позицій системного підходу він цілком слушно стверджує, що традиційна відомчість і пов'язана з нею складність узгодження будь-яких питань щодо комплексного застосування наявних у державі сил і засобів для вирішення завдань, які покладаються на Воєнну організацію держави, породжують значні труднощі управління у сфері оборони держави. За оборону країни, згідно з Конституцією України відповідає не Воєнна організація держави, а тільки Збройні Сили, тобто інші силові міністерства і відомства та підпорядковані їм військові формування до цього найважливішого питання забезпечення національної безпеки ніби й непричетні [2, с. 80-81].

Що стосується антитерористичних та миротворчих операцій. Досліджувалися окремі аспекти проведення антитерористичної операції НАТО “Активні зусилля” у Східному Середземномор’ї [3]. Питання підготовки миротворців, як елементу системи функціонування ЗС України, досліджуються М. Беловим та В. Коряком [4]. В. Школяренко розглядає питання отримання, збереження та розповсюдження бойового досвіду, набутого під час участі у міжнародних операціях із підтримання миру та безпеки [5]. Проблемні питання взаємодії між складовими Сектору безпеки та оборони України, що приймають участь у заходах АТО в Донецькій та Луганській областях тільки починають досліджуватися.

Метою статті є дослідження взаємодії, на тактичному рівні, між складовими Сектору безпеки та оборони України, що приймають участь у заходах антитерористичної операції, а саме: ЗС України, Національною гвардією України, Державною прикордонною службою України, СБУ тощо. Розглянемо проміжок часу між початком АТО та перемир’ям 20-27.06.2014.

Виклад основного матеріалу. Свого часу, досліджуючи поняття “воєнна організація держави”, її призначення, склад, структуру, зв’язки між складовими, ми акцентували увагу на проблемах взаємодії правоохоронних та

державних спеціальних органів із ЗС України. Звернули увагу на той факт, що правоохоронні та державні спеціальні органи нібито теоретично і повинні взаємодіяти зі Збройними Силами в умовах правового режиму воєнного стану, але це законодавчо не врегульовано, їх завдання не визначені [6]. Наголошували, що у ході бойових дій це обернеться неузгодженістю дій та невиправданими втратами.

Нині на Сході країни проводиться АТО. У ході її проведення взаємодіють зазначені вище складові Сектору безпеки та оборони України, а саме ЗС України, Національна гвардія України, Державна прикордонна служба України (Держприкордонслужба), СБУ. Розглянемо, як їх взаємодія відбувається на практиці. Як стверджує гносеологія, саме практика – критерій істини.

Проводячи неупереджений аналіз ситуації в Донецькій та Луганській областях ми повинні надзвичайно виважено відноситися як до джерел інформації, так і до фактів, викладених в інформаційних повідомленнях, та їх інтерпретації, враховувати, що нині в інформаційному просторі ведеться інформаційна боротьба. Використовуючи інформацію про хід АТО, якою заповнений Інтернет, мати на увазі, що вона доволі суб’єктивна, оскільки як наведені факти, так і висновки, трактуються в залежності від точки зору автора.

Публічна ж інформація, що озвучується високопосадовцями та викладена на сторінках друкованих органів і сайтах відповідних міністерств та відомств аж ніяк не джерело об’єктивної інформації для аналітиків. Ця інформація служить керівництву міністерств і відомств для збереження “честі мундиру” - заспокоєння суспільної думки з метою приховати свою вину (некомпетентність) та прорахунки в ході АТО, реформування та розвитку підлеглих структур.

Як приклад, керівництво Держприкордонслужби протягом квітня – травня поточного року не раз заявляло про те, що Державна прикордонна служба в повному обсязі виконує покладені на неї завдання.

Так, під час брифінгу в Будинку Уряду 25 травня генерал-лейтенант Держприкордонслужби Віктор Мишаковський заявив, що на сьогодні Державна прикордонна служба в повному обсязі виконує покладені на неї завдання - “Ситуація на державному кордоні України продовжує залишатися складною, але контрольованою”. За його словами, Державна прикордонна служба

повністю забезпечує охорону державного кордону, функціонування прикордонних підрозділів і забезпечення прикордонного контролю в пунктах пропуску.

У той же час із території Росії на допомогу бойовикам ЛНР та ДНР переправляються автомобільні колони з озброєними бойовиками, важка бронетехніка, реактивні системи залпового вогню тощо. Терористи штурмують прикордонні підрозділи з використанням гранатометів та стрілецької зброї [7]. Чи здатні підрозділи Держприкордонслужби перекрити кордон та не допустити бойовиків на територію України?

Державна прикордонна служба України створена на базі Прикордонних військ України. Прикордонні війська України, при виконанні покладених на них завдань, були зобов'язані “відбивати вторгнення на територію України озброєних формувань, припиняти збройні та інші провокації на державному кордоні України...” [8, с. 40]. Отже вони приймали участь не лише в охороні, а й в обороні державного кордону. Державна прикордонна служба України, у процесі реформування, все більш перетворювалася на правоохоронне формування. Завдання щодо оборони державного кордону зникли з нормативно-правових документів, залишилися завдання лише щодо охорони [9, с. 438]. У Законі України “Про Державну прикордонну службу України” серед обов'язків визначено “участь у взаємодії із ЗС України та іншими військовими формуваннями у відбитті вторгнення або нападу на територію України збройних сил іншої держави або групи держав” [9, с. 442].

Що стосується ЗС України. Як зазначав в.о. Міністра оборони України М. Коваль у ході взаємодії силових структур у межах АТО “підрозділи Збройних Сил виконують завдання з оточення районів, у яких проводиться активна фаза АТО. Решту завдань виконують бійці спецпідрозділів СБУ та Нацгвардії” [10]. Якщо це правда – виникає питання, чому саме ЗС України мають найбільші втрати серед особового складу?

Фрагментарна інформація від бійців та офіцерів, що приймають участь у заходах АТО, приводить до висновків про вкрай незадовільну ситуацію щодо взаємодії складових Сектору безпеки та оборони України у ході бойових дій. І на нашу думку тут існують як об'єктивні, так і суб'єктивні причини. Об'єктивні причини відсутності взаємодії полягають у тому, що ніколи в Україні не відпрацьовував питання взаємодії різних збройних формувань у ході єдиної операції (не будемо брати до уваги

показові антитерористичні навчання силами до взводу від різних силових структур). Не вчили командирів підрозділів Внутрішніх військ, на базі яких створено Національну гвардію, та Державної прикордонної служби України працювати у взаємодії з авіацією та артилерією Сухопутних військ ЗС України.

Нині ж, коли терористи мають важке озброєння, включаючи танки, бронетранспортери та артилерію, операція хоч і називається антитерористичною, але несе всі ознаки загальновійськової. У той же час у підрозділах Національної гвардії та Державної прикордонної служби України важке озброєння відсутнє.

Аналізуючи хід проведення АТО приходимо до висновку, що про більш менш налагоджену взаємодію Нацгвардії, ЗС України та спецпідрозділів СБУ можна говорити лише у випадку планування операцій штабом АТО. У випадку атак бойовиків, у більшості випадків, про взаємодію говорити не приходиться. Як приклад – відсутність взаємодії між підрозділами ЗС України та Національної гвардії призвели до значних втрат серед військовослужбовців 19 червня під Ямполем [11] тощо.

Інша проблема – ресурсне забезпечення АТО. Відсутній єдиний централізований механізм збору даних про необхідні ресурси і, відповідно, задоволення потреб. Наслідком цього є катастрофічний брак тих чи інших ресурсів. Усе це в підсумку оплачується життями і здоров'ям наших військовослужбовців. Утім сьогодні ми отримали унікальну можливість обкатати нові принципи і методи постачання військ у реальних бойових умовах.

Незважаючи на втрати, військовослужбовці набувають потрібний досвід, вони готові воювати. Але вони бажають бачити результати своїх зусиль, що значною мірою залежить від керівництва. За нинішньої ситуації, коли на Донбасі йдуть повномасштабні бойові дії, керівництво операцією в зоні “АТО” повинно бути покладено на Генеральний штаб ЗС України, що дозволить йому набути досвіду керівництва ЗС України та підрозділами інших складових Сектору безпеки та оборони України в бойових умовах.

Висновок. Протистояння на Донбасі, яке мало бути припинене за дві доби, перетворилося у тяжку позиційну війну. Національна гвардія, добровольчі батальйони та ЗС України несуть непоправні втрати через недосконале командування, відсутність

координації серед складових Сектору безпеки і оборони України, слабку бойову та матеріальну підготовку.

Подальші дослідження слід присвятити проблемам взаємодії складових Сектору безпеки і оборони України на рівні керівництва АТО та змін, що відбулися у ході проведення АТО після перемир'я 20-27.06.2014.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Тимошенко Р. І. Проблемні питання щодо участі Міністерства внутрішніх справ, Державної прикордонної служби та Служби безпеки України у відсічі збройної агресії/ Р. І. Тимошенко // Збірник наукових праць. Вип. 1(39) / Редкол. Шевченко В. Л. (голова) та ін.. – Київ: ЦВСД НУОУ. – 2009. – С. 16-20.
2. Ситник Г.П. Концептуальні засади забезпечення національної безпеки України : навч. посіб. / Г.П.Ситник : у 3 ч. Ч. 3 : Державна політика та основи стратегічного планування забезпечення нац. безпеки. – К.: НАДУ, 2010. – 208 с.
3. Соколюк С. М. Пірати ХХІ століття / С.М.Соколюк // Оборонний вісник. – 2013. – № 8. – С. 25–32.
4. Белов М. А. Як готувати миротворців / М.А.Белов, В.І.Коряк // Оборонний вісник. – 2014. – № 3. – С. 20–25.
5. Школяренко М. М. Зберегти кадри / М.М.Школяренко // Оборонний вісник. – 2013. – № 2. – С. 20–27.
6. Устименко О. В. Уточнення поняття “Воєнна організація держави” / О. В. Устименко // Зб. наук. пр. Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України. – 2011. – № 1 (42). – С. 46–52.
7. Терористи напали на прикордонників підрозділу "Дякове", аби відволікти увагу - ДПС – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/news/2014/05/30/7027564/>
8. Військове законодавство України (збірник нормативних актів) / під ред. В.І.Кравченка. – К.: Атіка, 1999. – 800 с.
9. Нормативно-правова база у галузі безпеки і оборони України. Видання друге, доповнене – Центр дослідження армії, конверсії та роззброєння, Київ, 2012. – 820 с.
10. В.о. Міністра оборони України генерал-полковник Михайло Коваль: «Військо готове до відбиття ймовірної агресії» // Народна армія – 2014. – 5-8 травня – № 17 – С.4.
11. «Нас хотели тупо списать в бою» Откровения бойцов 25-й бригады ВДВ – Режим доступу : <http://reporter.vesti.ua/63608-nas-hoteli-tupo-spisat-v-boju#.U-PaKU0cQdc>